

R O Z S U D O K
V M E N E S L O V E N S K E J R E P U B L I K Y

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu JUDr. Martina Vladika a sudcov JUDr. Oľgy Trnkovej a JUDr. Jozefa Kolcuna v právnej veci žalobcov **1/ M. B.**, bývajúcej v K., **2/ M. B.**, bývajúcej v K., **3/ E. B.**, bývajúceho v K., zastúpených JUDr. F. F., advokátom v B., proti žalovanému **P. K.**, bývajúcemu v M., zastúpenému JUDr. J. R., advokátom v M., **o náhradu škody**, vedenej na Okresnom súde Martin pod sp. zn. 19 C 20/2002, o dovolaní proti rozsudku Krajského súdu v Žiline z 11. decembra 2007 sp. zn. 5 Co 494/2006, takto

r o z h o d o l :

Dovolanie **z a m i e t a .**

Žalobcovia sú povinní zaplatiť žalovanému spoločne a nerozdielne náhradu trov dovolacieho konania 624,48 € k rukám JUDr. J. R. do 3 dní.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Martin rozsudkom zo 14. júla 2006 č. k. 19 C 20/2002–134 konanie o nároku žalobkyne 1/ na zaplatenie sumy 61 530,-- Sk, o nároku žalobkyne 2/ na zaplatenie sumy 2 828,80 Sk, o nároku žalobcu 3/ na zaplatenie sumy 1 600,-- Sk zastavil z dôvodu späťvzatia žaloby v tejto časti (§ 96 ods. 1 O.s.p.). V časti, kde sa žalobkyňa 1/ domáhala zaplatenia sumy 58 212,-- Sk, 2 895,-- Sk, 283 038,-- Sk, 661 608,-- Sk a 492 240,-- Sk žalobu zamietol. Žalovanému uložil povinnosť zaplatiť žalobkyni 2/ sumu 10 165,30 Sk, žalobcovi 3/ sumu 16 731,60 Sk, a na účet súdu súdny poplatok 505,-- Sk a 850,-- Sk do 3 dní od právoplatnosti rozsudku. Vo zvyšku uplatneného nároku žalobkyne 2/ a žalovaného 3/ na zaplatenie sumy 492 240,-- Sk žalobu zamietol. Žalovanému proti žalobcom 1/, 2/, 3/

náhradu trov konania nepriznal. Uviedol, že rozsudkom Okresného súdu Martin sp. zn. 3 T 158/99 z 22.10.1999, ktorý nadobudol právoplatnosť 8.2.2000 bol žalovaný uznaný vinným z trestného činu ohrozenia pod vplyvom návykovej látky podľa ustanovenia § 201 písm. d/ Trestného poriadku a z trestného činu ublíženia na zdraví podľa ustanovenia § 224 ods. 1, 2 Trestného poriadku, pretože 12.7.1999 o 18,15 hod. v K. (okres M.) po požití alkoholických nápojov (za stavu najmenej 1,7 promile alkoholu v krvi) viedol motorové vozidlo (DAIHATSU Rocky) po ceste III. triedy smerom na V. a pri prechádzaní zákruty v blízkosti domu č. X vedenie vozidla nezvládol (opilosť a neprimeraná rýchlosť), prešiel v šmyku do protismeru, kde s vozidlom na ľavej strane krajnice zrazil o zábradlie sa opierajúcich E. B. a A. Š., odrazil zábradlie a následne s vozidlom narazil do kontajnera a do osobného motorového vozidla zn. Š X odstaveného na príjazdovej ceste k rodinným domom č. X a X, pričom E. B. následkom utrpených zranení 27.5.1999 o 13,50 hod. v MFN M. zomrel. Dedičmi po ňom sú žalobkyňa 1/ (manželka) a žalobcovia 2/, 3/ (deti). Žalobkyni 1/ bola v trestnom konaní priznaná náhrada škody vo výške 20 961,-- Sk a so zvyškom nároku bola odkázaná na občianskoprávne konanie. Pri posudzovaní nárokov (na náhradu škody a nemajetkovej ujmy v peniazoch) uplatnených v danom konaní vychádzal z ustanovení § 11 až 16, § 420 a nasl. Občianskeho zákonníka, keď je nepochybné, že žalovaný zodpovedá za škodu spôsobenú porušením právnej povinnosti (jeho konanie bolo kvalifikované ako trestný čin). Za nedôvodnú považoval uplatnenú náhradu škody vzniknutú postavením pomníka z dôvodu, že maximálnu výšku 20 000,-- Sk uhradila poisťovňa (§ 2 ods. 2 nariadenia vlády č. 87/1995 Zb.), titulom straty na zárobku počas práceneschopnosti nebohého E. B. (2 895,-- Sk), pretože z dedičského konania nevyplývalo, že by táto pohľadávka prešla na žalobkyňu 1/ (manželka), ako aj straty na zárobku do nároku na odchod nebohého manžela do dôchodku (283 038,-- Sk) a straty na dôchodku do dosiahnutia jeho priemerného dôchodkového veku (69 rokov), ktoré nemajú oporu v zákone. Tieto nároky sú viazané výlučne na osobu poškodeného. Nebohý sa po svojom zranení už do pracovného procesu nezaradil, ani mu nevznikol nárok na dôchodok (práceneschopnosť ukončila smrť). Preto mu nevznikla škoda titulom straty na zárobku po skončení práceneschopnosti, ani strata na dôchodku, z ktorého dôvodu ani žalobkyňa 1/ takéto nároky uplatňovať nemohla. Nároky uplatnené žalobcami 2/, 3/ titulom cestovného na pohreb zo zahraničia a späť (10 165,30 Sk, 16 731,60 Sk mal za preukázané a dôvodné (žalovaný ich aj uznal). Žalobcovia si ako osoby uvedené v § 15 Občianskeho zákonníka uplatnili aj náhradu nemajetkovej ujmy (každý 492 240,-- Sk), ktorá vznikla nebohému E. B. zásahom do jeho osobnostných práv a to do

jeho práva na život. Bol toho názoru, že náhrada nemajetkovej ujmy v peniazoch v zmysle § 13 ods. 2 Občianskeho zákonníka (umožňuje osobe, do ktorej osobnostných práv sa zasiahlo žiadať okrem upustenia zásahov do práva na ochranu osobnosti a odstránenia týchto zásahov aj primerané zadosťučinenie vo forme nemajetkovej ujmy v peniazoch, ktorej výšku určuje súd) je úzko osobne spätá s osobou, do ktorej osobnostných práv sa zasiahlo a ak táto fyzická osoba zomrie, jej úmrtím právo na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch zanikne. Preto osoby uvedené v § 15 Občianskeho zákonníka (žalobcovia) sa nemôžu s úspechom domáhať pred súdom práva na peňažné zadosťučinenie ako náhrady nemajetkovej ujmy proti osobe, ktorá sa zásahu do osobnostných práv alebo fyzickej osoby dopustila. Takýmto osobám (uvedeným v § 15 Občianskeho zákonníka) patria len práva uvedené v 13 ods. 1 Občianskeho zákonníka. Dospel potom k záveru, že žalobcovia nemajú právo ako osoby uvedené v § 15 Občianskeho zákonníka (manželka a deti nebohého) domáhať sa nemajetkovej ujmy spôsobenej zásahom do osobnostného práva, práva na život nebohého E. B. proti žalovanému (zásah spôsobil) v peniazoch. O trovách konania rozhodol podľa § 150 O.s.p. Za dôvody hodné osobitného zreteľa považoval sociálnu situáciu žalobcov a dôvod uplatňovania nárokov proti žalovanému (trestný čin).

Krajský súd v Žiline rozsudkom z 11. decembra 2007 sp. zn. 5 Co 494/2006 na odvolanie žalobcov rozsudok súdu prvého stupňa v časti, v ktorej zamietol žalobu žalobkyne 1/ na zaplatenie 58 212,-- Sk zmenil tak, že žalovaný je povinný zaplatiť žalobkyňi 1/ 19 106,-- Sk do troch dní od právoplatnosti rozsudku a vo zvyšku v tejto časti žalobu zamietol. Potvrdil ho v časti, v ktorej zamietol žalobu žalobkyne 1/ na zaplatenie 2 895,-- Sk, 283 038,-- Sk, 661 608,-- Sk a na zaplatenie nemajetkovej ujmy 492 240,-- Sk. Tiež v časti, v ktorej zamietol žalobu žalobcov 2/, 3/ na zaplatenie nemajetkovej ujmy 492 240,-- Sk. Vyslovil, že výroky rozsudku súdu prvého stupňa, ktorými bolo konanie čiastočne zastavené a ktorými bolo žalobe čiastočne vyhovené (nároky žalobcov 2/, 3/ na zaplatenie 10 165,30 Sk, 16 731,60 Sk) zostávajú nedotknuté. Žalovanému náhradu trov prvostupňového a odvolacieho konania nepriznal. Proti rozsudku pripustil dovolanie. Nepovažoval za správne rozhodnutie súdu prvého stupňa o nároku žalobkyne 1/ na náhradu škody titulom nákladov spojených s postavením pomníka, pretože sa uhrádzajú primerané náklady spojené s pohrebom (449 ods. 2 Občianskeho zákonníka). Pri súčasných cenových reláciách za stavbu pomníka alebo náhrobnej dosky sú náklady vyššie ako maximálna suma stanovená v § 2 ods. 2 nariadenia vlády č. 87/1995 Zb. (20 000,-- Sk). Preto priznal žalobkyňi 1/ skutočne vynaložené náklady spojené s vystavaním pomníka pre E. B. t. j. sumu 19 106,-- Sk (celkové

náklady, ale na tzv. dvojhrob 78 212,-- Sk, preto: 2 = 39 106,-- Sk – 20 000,-- Sk vyplatených poisťovňou = 19 106,-- Sk). V plnom rozsahu sa stotožnil s právnym posúdením nároku na náhradu škody titulom straty na zárobku počas práceneschopnosti, straty na zárobku do nároku na odchod do dôchodku a straty na dôchodku E. B. ako aj uplatňovanej náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch titulom zásahu žalovaného do osobnostných práv nebohého tým, že mu odňal jeho základné osobnostné právo a to právo na život (každý žalobca uplatňoval 492 240,-- Sk). Čo sa týka nároku na nemajetkovú ujmu v peniazoch uviedol, že po smrti fyzickej osoby patrí uplatňovať právo na ochranu jej osobnosti osobám taxatívne uvedeným v § 15 Občianskeho zákonníka, ktoré neboli sami neoprávneným zásahom dotknuté, ex lege vzniká zvláštne subjektívne občianske právo určené na uplatnenie ochrany osobnosti zomrelej fyzickej osoby. Toto ich právo je pôvodné – originálne na ochranu osobnosti zomrelej fyzickej osoby. Pre vznik tohto subjektívneho práva nie je rozhodné, či sa stal neoprávnený zásah do osobnosti zomrelej fyzickej osoby ešte za jej života alebo až po smrti. Predmetom tohto zvláštneho osobnostného práva je napriek smrti fyzickej osoby aj naďalej pretrvávajúca pamiatka zomrelého, spomienka naňho (pieta), jeho význam pre spoločnosť tzv. postmortálne záujmy fyzickej osoby. Tieto hodnoty totiž nestrácajú svoj význam pre najbližšie osoby v zmysle § 15 Občianskeho zákonníka. Treba zdôrazniť, že toto zvláštne osobnostné právo osôb podľa tohto ustanovenia nie je ani čo do obsahu a rozsahu, ani čo do funkcie zhodné s osobnostným právom poškodenej zomrelej fyzickej osoby. Spoločné majú to, že o osoby uvedené v tomto ustanovení môžu na občianskoprávnu ochranu osobnosti zomrelej fyzickej osoby používať niektoré právne prostriedky, ktoré pripúšťa § 13 Občianskeho zákonníka. Zásahom žalovaného do telesnej integrity E. B. tak, že sa mu týmto zásahom odňal život, je porušením jeho osobnostných práv, konkrétne práva na život. Osoby uvedené v § 15 Občianskeho zákonníka sa preto na základe ich originálneho práva domáhať ochrany osobnosti takto poškodenej fyzickej osoby nemôžu.

Požiadavka zaistenia účinnej právnej ochrany vyžaduje, aby neoprávnený zásah do osobnosti fyzickej osoby, ktorý má za následok vznik nemajetkovej ujmy, spočívajúci v porušení, resp. už ohrození osobnosti dotknutej fyzickej osoby, bol pre pôvodcu neoprávneného zásahu spojený s nepriaznivými právnymi následkami vo forme zvláštnych občianskoprávných sankcií. Funkciou zvláštnych občianskoprávných sankcií podľa § 13 Občianskeho zákonníka je pôsobiť na pôvodcu neoprávneného zásahu, aby podľa okolností konkrétneho prípadu sa buď zdržal ďalších neoprávnených zásahov, odstránil následky neoprávnených zásahov, alebo poskytol postihnutému primerané zadost'učinenie –

satisfakciu. V danom prípade, keď k porušeniu osobnostného práva nebohého E. B. došlo jednorázovo odňatím jeho života, nie je možné hovoriť o sankciách v zmysle § 13 Občianskeho zákonníka, ktoré by mali preventívny alebo reštitučný charakter. Satisfakcia (zadosťučinenie) môže spočívať buď v morálnom plnení, napr. ospravedlnení sa alebo v peňažnom plnení (tzv. materiálna satisfakcia). Základnou funkciou satisfakcie je dosiahnutie zmiernenia nemajetkovej ujmy poškodenej osoby. Priznanie náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch nie je viazané len na zníženie dôstojnosti fyzickej osoby alebo jej vážnosti v spoločnosti. Ak by boli splnené predpoklady stanovené v § 13 ods. 2 Občianskeho zákonníka t.j. pokiaľ by sa nezdalo postačujúce zadosťučinenie morálne, je možné priznať náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch i v iných vhodných prípadoch. V prípade ak sa satisfakcie domáhajú osoby uvedené v § 15 Občianskeho zákonníka, t.j. tzv. postmortálnej ochrany, môžu sa domáhať priznania rôznych foriem morálneho zadosťučinenia. Týmto spôsobom dôjde k naplneniu satisfakčnej funkcie tejto právnej ochrany, ako je tomu napr. pri zásahu do práva na občiansku česť a ľudskú dôstojnosť, keď po smrti fyzickej osoby ako morálna satisfakcia bude súdom určené ospravedlnenie sa zomrelej fyzickej osobe verejne v tlači a pod. Osoby podľa § 15 Občianskeho zákonníka, ktorým vzniklo originálnym spôsobom zvláštne osobnostné právo, však už v rámci posmrtnej ochrany zomrelej fyzickej osoby, nemôžu svojím menom s úspechom uplatňovať aj zadosťučinenie v peniazoch. Satisfakcia, ktorú tieto osoby môžu žiadať, musí byť totiž satisfakciou pre zomrelú fyzickú osobu, ktorej bolo zasiahnuté do je osobnostných práv, čo explicitne vyplýva z dikcie § 15 Občianskeho zákonníka, kde je stanovené, že osoby tu uvedené môžu po smrti fyzickej osoby uplatňovať právo na ochranu jej osobnosti. Je preto vylúčené, aby tieto osoby mohli v týchto prípadoch s úspechom uplatňovať zadosťučinenie v peniazoch, pretože toto právo je pre jeho osobnú povahu obmedzené výlučne na dotknutú fyzickú osobu. Ak teda dotknutá fyzická osoba zomrela, poskytnutie peňažného zadosťučinenia niekomu inému než jej, by stratilo svoju satisfakčnú funkciu, t.j. zmiernovať nemajetkovú ujmu práve dotknutej fyzickej osobe. Toto právo by pri opačnom výklade nadobudlo už majetkovú povahu a v konečnom dôsledku by ani nemohlo slúžiť stanovenému cieľu t.j. zmierniť následky zásahu do osobnostného práva zomrelej fyzickej osobe. Preto obsah práva osôb uvedených v § 15 Občianskeho zákonníka nie je zhodný s obsahom práva, ktoré patrilo zomrelej fyzickej osobe. Je to právo úplne nové a svojím obsahom odlišné od práva osoby, do práv ktorej sa neoprávnene zasiahlo a ktorá by sa mohla súdiť, ak by nezomrela. Ohľadom výrokov, ktorými potvrdil rozsudok súdu prvého stupňa o zamietnutí nárokov žalobcov na nemajetkovú ujmu v peniazoch (každý 492 240,-- Sk) pripustil

dovolanie. Otázku zásadného právneho významu formuloval takto: „Je súčasťou obsahu originálneho práva na ochranu osobnosti zomrelej fyzickej osoby, ktoré prináleží osobám uvedeným v § 15 Občianskeho zákonníka, aj právo na priznanie peňažného zadosťučinenie podľa § 13 ods. 2 Občianskeho zákonníka ?“. O trovách konania rozhodol podľa § 224 ods. 1 v spojení s § 142 ods. 3 O.s.p.

Proti tomuto rozsudku krajského súdu (potvrdil rozsudok súdu prvého stupňa, ktorým zamietol žalobu na zaplatenie nemajetkovej ujmy v peniazoch) podali dovolanie žalobcovia. Nepovažovali za správny právny názor, podľa ktorého po smrti E. B. je vylúčené, aby osoby uvedené v § 15 Občianskeho zákonníka mohli s úspechom uplatňovať zadosťučinenie v peniazoch. V predmetnom prípade, keď k usmrteniu ich manžela a otca došlo pod vplyvom alkoholu žalovaného, ako keby k ujme podľa rozhodnutia súdov ani nedošlo. Pritom ide o ujmu nepochybne najvyššieho morálneho, sociálneho a spoločenského dopadu. Podľa ich názoru sú práva a povinnosti resp. nároky osôb podľa § 15 Občianskeho zákonníka totožné s nárokmi poškodenej osoby. Navrhli v napadnutej časti zrušiť oba rozsudky nižších stupňov.

Žalovaný vo vyjadrení k dovolaniu žalobcov považoval právny názor súdov nižšieho stupňa týkajúci sa uplatneného nároku na nemajetkovú ujmu v peniazoch za správny a žiadal dovolanie zamietnuť. Je podľa neho nepostačujúca naformulovaná právna otázka zásadného právneho významu, nakoľko by podľa takto nastolenej otázky ostávalo rozhodnutie a následné rozhodovanie o nej v pozícii, či môžu osoby uvedené v § 15 Občianskeho zákonníka požadovať nemajetkovú ujmu v peniazoch za všetky zásahy do osobnosti fyzickej osoby. Je potrebné ale zaujať stanovisko i ku skutočnosti v prípade, že takéto osoby budú môcť požadovať nárok na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch, či takéto osoby majú právo požadovať zadosťučinenie za smrť im blízkej fyzickej osoby, prípadne za poškodenie zdravia napríklad odtrhnutím končatiny. Dôležité je položiť si i otázku, či vôbec sama fyzická osoba môže považovať poškodenie zdravia prípadne v danom prípade smrť za zásah do svojej osobnosti a za akých okolností. Žiadal priznať špecifikovanú náhradu trov dovolacieho konania.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie podali včas účastníci konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.) proti rozhodnutiu, ktoré možno napadnúť týmto opravným prostriedkom (§ 238 ods. 3 O.s.p.), bez nariadenia dovolacieho

pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.) preskúmal napadnutý rozsudok odvolacieho súdu v rozsahu podľa § 242 ods. 1 O.s.p. a dospel k záveru, že dovolanie nie je dôvodné.

Dovolaním možno napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa (§ 236 ods. 1 O.s.p.).

V zmysle § 237 O.s.p. je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu, ak a/ sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b/ ten, kto v konaní vystupoval ako účastník, nemal spôsobilosť byť účastníkom konania, c/ účastník konania nemal procesnú spôsobilosť a nebol riadne zastúpený, d/ v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e/ sa nepodal návrh na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný, f/ účastníkovi sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom, g/ rozhodoval vylúčený sudca alebo bol súd nesprávne obsadený, ibaže namiesto samosudcu rozhodoval senát.

Podľa § 238 ods. 1 O.s.p. dovolanie je tiež prípustné proti rozsudku odvolacieho súdu, ktorým bol zmenený rozsudok súdu prvého stupňa vo veci samej.

Dovolanie je prípustné aj proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, v ktorom sa odvolací súd odchyľil od právneho názoru odvolacieho súdu vysloveného v tejto veci (§ 238 ods. 2 O.s.p.).

Podľa § 238 ods. 3 O.s.p. dovolanie je prípustné tiež proti rozsudku odvolacieho súdu, ktorým bol potvrdený rozsudok súdu prvého stupňa, ak odvolací súd vyslovil vo výroku svojho potvrdzujúceho rozsudku, že je dovolanie prípustné, pretože ide o rozhodnutie po právnej stránke zásadného významu.

Prípustnosť dovolania žalobcov, ktoré v danom prípade smeruje proti potvrdzujúcemu rozsudku odvolacieho súdu, vyplýva z ustanovenia § 238 ods. 3 O.s.p. a zo skutočnosti, že odvolací súd samostatným výrokom svojho rozsudku pripustil proti svojmu rozhodnutiu dovolanie.

V ustanovení § 238 ods. 3 O.s.p. je odvolaciemu súdu zverené oprávnenie založiť výrokom rozsudku prípustnosť dovolania v prípade, že rozhodnutie odvolacieho súdu je

zásadného právneho významu. Občiansky súdny poriadok nevysvetľuje, kedy ide o také rozhodnutie, bezpochyby má ale na mysli rozhodnutie, ktoré rieši dosiaľ nenastolenú alebo len v iných súvislostiach prezentovanú právne inak riešenú otázku spôsobom, ktorý je významný nielen v konkrétnej prejednávanej veci, ale aj zo širších hľadísk. Ak odvolací súd vyslovil prípustnosť dovolania podľa tohto ustanovenia, je dovolateľ oprávnený napadnúť jeho rozhodnutie len z dôvodu, že spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci, a to práve len v tej konkrétnej vymedzenej otázke, pre ktorú bolo dovolanie prípustné. V dovolacom konaní potom predmetom posudzovania a vyriešenia môžu byť len právne otázky (na riešenie skutkových otázok odvolací súd nie je oprávnený a ani vybavený procesnými prostriedkami - § 243a ods. 2 druhá veta O.s.p.).

Z ustanovenia § 242 ods. 1 O.s.p. vyplýva, že dovolací súd je viazaný rozsahom dovolania a uplatneným dovolacím dôvodom vrátane jeho obsahového vymedzenia, obligatórne sa zaoberá len vadami konania vymedzenými v § 237 O.s.p. a inými vadami, pokiaľ mali za následok nesprávne rozhodnutie vo veci. Vady podľa § 237 O.s.p. a ani tzv. iné vady konania (§ 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p.), na ktoré musí dovolací súd prihliadnuť, aj keď nie sú v konaní namietané, z obsahu spisu nemožno vyvodiť.

V prejednávanej veci odvolací súd považoval za otázku zásadného právneho významu otázku, či je súčasťou obsahu originálneho práva na ochranu osobnosti zomrelej fyzickej osoby, ktoré prináleží osobám uvedeným v § 15 Občianskeho zákonníka, aj právo na priznanie peňažného zadosťučinenia podľa § 13 ods. 2 Občianskeho zákonníka? Z porovnania takto určeného rámca pre možný prieskum dovolacím súdom (k tomu vymedzenej otázke) s obsahom dovolania žalobcov vyplýva, že v dovolaní sa namieta (spochybňuje) právny záver odvolacieho súdu, podľa ktorého obsah práva osôb uvedených v § 15 Občianskeho zákonníka nie je zhodný s obsahom práva, ktoré patrilo zomrelej fyzickej osobe, do ktorej osobnostných práv bolo zasiahnuté, v tom, že by si tieto osoby mohli uplatňovať náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch podľa § 13 ods. 2 Občianskeho zákonníka, ktorá vznikla zomrelej fyzickej osobe zásahom do jej osobnostného práva – práva na život, teda je vylúčené, aby si mohli uplatňovať nemajetkovú ujmu v peniazoch vzniknutú pozbavením života ich manžela a otca (E. B.). Teda v danej veci je predmetom prieskumu dovolacieho súdu správnosť vyriešenia otázky odvolacím súdom, či súčasťou originálneho práva na ochranu osobnosti zomrelej fyzickej osoby, ktoré prináleží osobám uvedeným v § 15 Občianskeho zákonníka je aj právo na priznanie nemajetkovej ujmy v peniazoch (§ 13 ods. 2

Občianskeho zákonníka) vzniknutej zomrelej fyzickej osobe zásahom do jej osobnostného práva – práva na život.

Nesprávnym právnym posúdením veci (či konkrétnej právnej otázky) v zmysle dovolacieho dôvodu podľa § 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p. je také posúdenie, pri ktorom odvolací súd na zistený skutkový stav aplikoval nesprávne právny predpis alebo správne použitý právny predpis nesprávne vyložil alebo nesprávne aplikoval. V danej veci v rámci dovolaníim vymedzeného priestoru (riešeného aj odvolacím súdom) na prieskum dovolací súd v rozhodnutí odvolacieho súdu také pochybenie nezistil.

Je nepochybné, že žalobcovia si ako osoby uvedené v § 15 Občianskeho zákonníka svojou žalobou (okrem náhrady škody) uplatňovali nemajetkovú ujmu v peniazoch (každý 492 240,-- Sk) titulom zásahu žalovaného (trestným činom) do základného osobnostného práva, práva na život zomrelého E. B. (manžel žalobkyne 1/ a otec žalobcov 2/, 3/) podľa § 13 ods. 2 Občianskeho zákonníka (nie titulom zásahu do ich osobnostného práva následkom smrti manžela a otca).

Podľa § 11 Občianskeho zákonníka, fyzická osoba má právo na ochranu svojej osobnosti, najmä života a zdravia, občianskej cti a ľudskej dôstojnosti, ako aj súkromia, svojho mena a prejavov osobnej slobody.

Podľa § 13 ods. 1 Občianskeho zákonníka, fyzická osoba má právo najmä sa domáhať, aby sa upustilo od neoprávnených zásahov do práva na ochranu jej osobnosti, aby sa odstránili následky týchto zásahov a aby jej bolo dané primerané zadost'učinenie.

Podľa § 13 ods. 2, pokiaľ by sa nezdalo postačujúce zadost'učinenie podľa ods. 1 najmä preto, že bola v značnej miere znížená dôstojnosť fyzickej osoby, alebo jej vážnosť v spoločnosti, má fyzická osoba tiež právo na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch.

Podľa § 13 ods. 3, výšku náhrady podľa ods. 2 určí súd s prihliadnutím na závažnosť vzniknutej ujmy a na okolnosti, za ktorých k porušeniu práva došlo.

Podľa § 15 Občianskeho zákonníka, po smrti fyzickej osoby patrí uplatňovať práva na ochranu osobnosti manželovi a deťom a ak ich niet, jej rodičom.

Podľa § 16 Občianskeho zákonníka kto neoprávneným zásahom do práva na ochranu osobnosti spôsobí škodu, zodpovedá za ňu podľa ustanovení tohto zákona o zodpovednosti za škodu.

Ustanovenie § 11 Občianskeho zákonníka vyslovuje všeobecnú zásadu ochrany osobnosti a súčasne uvádza najtypickejšie zložky a prejavy osobnosti, rozvedené ďalej v ustanovení § 12 ods. 1 Občianskeho zákonníka (písomnosti osobnej povahy, fotografie, obrazové snímky a zvukové záznamy). Zo slovného znenia ustanovenia § 11 Občianskeho zákonníka vyplýva, že výpočet chránených práv v ňom uvedených nie je vyčerpávajúci (Občiansky zákonník chráni aj iné zložky a prejavy spojené s osobnosťou, ako je dôstojnosť, vážnosť, skutočnosti týkajúce sa rodinného života, vnútorné, intímne stránky osobnosti a pod.).

Ustanoveniami § 11 až § 16 Občianskeho zákonníka je poskytovaná ochrana fyzickým osobám. Teda subjektom práva na ochranu osobnosti je len fyzická osoba, ako ľudská bytosť – človek, pretože len táto môže byť nositeľom osobnosti, resp. jednotlivých hodnôt tvoriacich osobnosť.

Podľa § 7 ods. 1 Občianskeho zákonníka spôsobilosť fyzickej osoby mať práva a povinnosti vzniká narodením. Túto spôsobilosť má aj počaté dieťa, ak sa narodí živé. Okamihom narodenia má každá fyzická osoba spôsobilosť na práva a povinnosti t.j. má právnu subjektivitu. Pre všetky fyzické osoby je táto spôsobilosť rovnaká a nemôže byť obmedzená. Spôsobilosť na práva a povinnosti zaniká smrťou (§ 7 ods. 2 Občianskeho zákonníka), ktorá sa preukazuje ustanoveným spôsobom.

Základ právnej úpravy ochrany osobnostných práv obsiahnutej v citovaných ustanoveniach vychádza z druhej hlavy Ústavy Slovenskej republiky, podľa čl. 14 ktorej každý má spôsobilosť na práva. Spôsobilosť mať práva nadobúda každá fyzická osoba ako individualita okamihom narodenia (prípadne počatím) bez toho, aby k tomuto nadobudnutiu bolo treba z jej strany ďalších náležitostí resp. právnych skutočností.

Z hľadiska právneho poňatia (v právnickej terminológii) sa právo rozlišuje na objektívne a subjektívne.

Objektívne právo je právo ako také t.j. právny poriadok, platné právo (členené na právo verejné a právo súkromné). Subjektívne právo znamená právo, ktoré niekomu patrí alebo môže patriť.

Subjektívne práva fyzických osôb chránené Občianskym zákonníkom (subjektívne občianske práva) možno všeobecne deliť podľa rôznych kritérií. Významným z hľadiska poskytovania ochrany citovanými ustanoveniami je rozdelenie na rýdzo osobné, osobnostné práva a majetkové práva.

Pojmovými znakmi subjektívnych osobnostných práv sú absolútna povaha, imateriálny charakter, všeobecnosť a výlučnosť, zásadná neprevoditeľnosť, časová neobmedzenosť a nepremlčateľnosť. Pôsobia totiž voči neobmedzenému resp. neurčitému okruhu ostatných subjektov práva, ich predmetom sú výlučne nemajetkové hodnoty (osobnosť), patria každej fyzickej osobe „a priori“, (sú prejavom ľudskej osobnosti vo vzťahu k ostatným subjektom, t.j. či fyzickým alebo právnickým osobám) s rovnakým právnym postavením, výlučné oprávnenie nakladať počas celého života v medziach určených právnym poriadkom s jednotlivými stránkami svojej osobnosti patrí fyzickej osobe, nemožno ich scudzovať, deliť od ich nositeľa, upínajú sa na fyzickú osobu po dobu jej fyzickej existencie v spoločnosti (sú časovo neobmedzené počas života fyzickej osoby) sú nezdediteľné (netvorí predmet dedičstva), sú nepremlčateľné, rovnako aj neprekludovateľné a nemožno ich postihovať exekúciou. Na rozdiel od nich majetkové práva možno oddeliť od ich subjektov, prevádzať (scudzovať) ich, podliehajú exekúcii, premlčaniu a preklúzii.

Špecifickosť subjektívnych osobnostných práv spočíva v ich predmete, ktorým je priamo osobnosť človeka, fyzickej osoby v jej celistvosti. Právo na ochranu osobnosti (subjektívne rýdzo osobné resp. osobnostné právo) Občiansky zákonník upravuje ako jednotné právo (doslovné znenie „občan má právo na ochranu svojej osobnosti“). V dôsledku toho je treba jednotlivé práva, ktoré v tomto jednotnom rámci vznikajú, chápať ako práva čiastkové, líšiace sa navzájom vzťahom k rôznym hodnotám, stránkam osobnosti, avšak vychádzajúcim z osobnosti tvoriacej fyzickú a mravnú jednotu. Preto je aj výpočet jednotlivých čiastkových osobnostných práv v § 11, ktoré vytvárajú jednotlivé osobnostné práva len demonštratívny.

Ako základné hodnoty osobnosti každej fyzickej osoby uvádza Občiansky zákonník v § 11 výslovne život, zdravie a tým i telo (podľa čl. 2 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, čl. 6 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd, čl. 2 ods. 1 Dohovoru o ochrane základných práv a slobôd každý má právo na život), označované ako práva na telesnú integritu a jej nedotknuteľnosť. Telo človeka tvorí integrálnu súčasť jeho osobnosti ako právneho subjektu. Osobnosť každej fyzickej osoby je teda vytváraná jednotou jej zložky morálnej a telesnej. Ak má preto občianske právo v rámci všeobecného osobnostného práva chrániť osobnosť fyzickej osoby v plnom rozsahu, musí sa táto právna ochrana nutne vzťahovať nielen na sféru morálnu, ale aj na sféru telesnú. Preto je právo na telesnú integritu uznávané za jednu z najvýznamnejších čiastkových práv, ktoré tvoria súčasť občianskoprávnej ochrany osobnosti ako celku. To platí aj na právnu úpravu, ktorá podľa ustanovenia § 11 Občianskeho zákonníka právo na život a zdravie výslovne prehlasuje za súčasť širšieho práva na ochranu osobnosti fyzickej osoby. Z toho potom vyplýva, že i právo na telesnú integritu (život a zdravie) ako súčasť jednotného všeobecného osobnostného práva (§ 11 Občianskeho zákonníka) je svojou povahou subjektívnym občianskym právom so všetkými uvedenými pojmovými znakmi.

Prostriedky občianskoprávnej ochrany (§ 13 a nasl. Občianskeho zákonníka) fyzickej osoby prichádzajú do úvahy, pokiaľ hrozí alebo je spôsobená ujma v osobnostnej nemajetkovej sfére.

Občiansky zákonník umožňuje v ustanovení § 13 ods. 1 postihnutej fyzickej osobe domáhať sa proti subjektu zásahu najmä, aby sa upustilo od neoprávneného zásahu do práva na ochranu jej osobnosti a aby sa odstránili následky zásahu, keď zákon len príkladmo vymedzuje konkrétne právne prostriedky ochrany práv fyzických osôb spojených s ich osobnosťou a uvedených v ustanovení § 11 a § 12 Občianskeho zákonníka a aby jej bolo dané primerané zadosťučinenie, ktoré nemá charakter peňažnej náhrady, teda nejde o majetkové plnenie, ale je výlučne prostriedkom morálneho, imateriálneho pôsobenia. Svojou povahou nejde o prostriedok represívny, ani reparačný, ale o špeciálny prostriedok ochrany osobnosti so satisfakčnou povahou, ktorá sa bezprostredne nepremiata do majetkovej sféry postihnutej fyzickej osoby, prečo ju nemožno vyjadriť a vyčíslit' v peniazoch. V prípade, ak by sa nezdalo toto zadosťučinenie postačujúce, umožňuje Občiansky zákonník v § 13 ods. 2 (novela Občianskeho zákonníka č. 87/1990 Zb. s činnosťou od 27.3.1990) priznať náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch, ktorej účelom je vyvážiť a zmierniť nemajetkovú ujmu

peňažnou formou a plní tiež satisfakčnú funkciu. Následne aké zadost'učinenie v peniazoch (po splnení zákonom predpokladaných podmienok) sa bude javiť primeraným, bude závisieť na posúdení súdu (§ 13 ods. 3 Občianskeho zákonníka). To neznamená, že neoprávneným zásahom do osobnosti fyzickej osoby nemôže dôjsť aj ku vzniku majetkovej (hmotnej, materiálnej) ujmy – škody. Táto sa ale podľa výslovnej úpravy § 16 Občianskeho zákonníka riadi, čo do podmienok vzniku, spôsobu a rozsahu náhrady škody všeobecnými ustanoveniami Občianskeho zákonníka o zodpovednosti za škodu.

Pretože subjektívne osobnostné právo je (ako vyplýva zhora) právom neoddeliteľným od osobnosti fyzickej osoby, ktoré trvá po celú dobu života fyzickej osoby, ako právo rýdzo osobné, nemôže sa pred súdom domáhať úspešne občianskoprávnej ochrany podľa citovaných ustanovení nikto iný, ako sama dotknutá určitá konkrétna fyzická osoba. Teda na uplatnenie práva na ochranu osobnosti je aktívne legitimovaná vždy tá fyzická osoba, voči osobnosti ktorej smeroval (neoprávnený) zásah. A právo na ochranu osobnosti fyzickej osoby ako právo nemajetkové, zaniká jej smrťou (§ 7 ods. 2 Občianskeho zákonníka), neprechádza smrťou fyzickej osoby na dedičov a nestáva sa predmetom dedenia. Z toho dôvodu je aj vylúčené, aby súd priznal zadost'učinenie v peniazoch namiesto dotknutej (zásahom do osobnosti) fyzickej osoby nejakému tretiemu subjektu.

Občiansky zákonník však zabezpečuje občianskoprávnu ochranu osobnosti fyzickej osoby i po jej smrti (tzv. postmortálna ochrana). Podľa výslovnej úpravy § 15 Občianskeho zákonníka vzniká smrťou fyzickej osoby určitým (taxatívne) vymedzeným osobám, ktoré neboli samy neoprávneným zásahom postihnuté, zo zákona (ex lege) zvláštne subjektívne občianskej právo určené k uplatneniu ochrany osobnosti zomrelej fyzickej osoby. Ide pritom o celkom zvláštnu zákonom predvídateľnú situáciu, keď nie je podstatné, či sú uvedené fyzické osoby súčasne dedičmi po zomrelej fyzickej osobe (nejde o dedičské nástupníctvo). Právo podľa § 15 ods. 1 Občianskeho zákonníka je pôvodným (originálnym) právom na občianskoprávnu ochranu osobnosti zomrelej fyzickej osoby. Preto u osôb tu uvedených nejde o nejaký druh právneho nástupníctva do práva po zomrelej fyzickej osobe, ale o vznik zvláštneho, pôvodného (originálneho) osobnostného práva. Zo znenia uvedeného ustanovenia jednoznačne vyplýva, že osoby v ňom uvedené uplatňujú ochranu osobnosti zomrelej fyzickej osoby.

Ako bolo uvedené zhora medzi základné hodnoty osobnosti, ktoré výslovne uvádza § 11 Občianskeho zákonníka, patrí i právo na ochranu života zakotvené v čl. 15 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky – každý má právo na život. Jeho cieľom je zabezpečiť ochranu jednotlivca, fyzickej osoby (človeka) pred akýmkoľvek svojvoľným pozbavením života, vychádzajúcim z Listiny základných práv a slobôd v intenciách európskych civilizačných hodnôt (Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd).

V danej veci bolo zasiahnuté práve do tohto osobnostného práva zomrelého E. B., t.j. do jeho práva na život, protiprávnym konaním (trestným činom) žalovaného, ktorý mu tým spôsobil neodstrániteľnú, teda absolútnu ujmu – smrť, v rámci ochrany osobnosti ktorého sa žalobcovia ako osoby uvedené v § 15 Občianskeho zákonníka domáhali nemajetkovej ujmy v peniazoch. Právo na ochranu života ako súčasť jednotného (subjektívneho) osobnostného práva, neoddeliteľne spojeného s osobnosťou fyzickej osoby, E. B., zaniklo jeho smrťou, ktorý zánik je totožný s okamihom zásahu. Napriek tomu, že išlo o zásah jednoznačne neoprávnený a protiprávny, jeho okamihom – smrťou zaniklo právo tejto, konkrétnej fyzickej osoby postihnutej zásahom, E. B., domáhať sa ochrany v zmysle § 13 Občianskeho zákonníka proti subjektu zásahu – žalovanému, ktoré ako nemajetkové právo netvorí súčasť dedičstva a neprechádza na osoby uvedené v § 15 Občianskeho zákonníka. Na dedičov ani na osoby uvedené v § 15 Občianskeho zákonníka nemohlo prejsť preto ani právo na nemajetkovú ujmu v peniazoch, ktoré pre svoju osobnú povahu bolo viazané výlučne na dotknutú fyzickú osobu a okamihom zásahu – smrťou zaniklo. Preto poskytnutím nemajetkovej ujmy v peniazoch niekomu inému by stratilo nielen svoju satisfakčnú funkciu, ktorým má byť zmiernenie nemajetkovej ujmy zomrelej fyzickej osoby, ale vzhľadom na totožnosť zásahu s následkom, by nadobudlo výlučne majetkový charakter. To je podľa názoru dovolacieho súdu v rozpore s cieľom ochrany poskytovanej citovanými ustanoveniami Občianskeho zákonníka. Z toho možno vyvodit', že možným rámcom pre prieskum dovolacím súdom bolo vzhľadom na špecifickosť danej veci vyriešenie otázky (zásadného právneho významu), či súčasťou obsahu originálneho práva na ochranu osobnosti zomrelej fyzickej osoby, ktorej bolo zasiahnuté do osobnostného práva, práva na život (E. B.), ktoré prináleží osobám uvedených v § 15 Občianskeho zákonníka (žalobcom), je právo na priznanie nemajetkovej ujmy v peniazoch. Pokiaľ odvolací súd dospel k záveru, podľa ktorého obsah práva žalobcov ako osôb uvedených v § 15 Občianskeho zákonníka nie je zhodný s obsahom práva zomrelého E. B., ktorému bolo zasiahnuté (žalovaným) do osobnostného práva, práva

na život, pretože do obsahu práva týchto osôb nepatrí právo na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch, treba ho považovať za správny.

Najvyšší súd Slovenskej republiky z uvedených dôvodov preto dovolanie žalobcov ako nedôvodné zamietol (§ 243b ods. 1 O.s.p.).

O náhrade trov dovolacieho konania rozhodol podľa § 243b ods. 5 O.s.p. v spojení s § 224 ods. 1 O.s.p, § 142 ods. 1 O.s.p. V dovolacom konaní úspešnému žalovanému priznal náhradu trov dovolacieho konania, ktoré pozostávajú z trov právneho zastúpenia za jeden úkon právnej služby – vypracovanie vyjadrenia k dovolaniu zo 17.4.2008 t.j. 519,48 €, ktoré spolu s náhradou výdavkov na miestne telekomunikačné výdavky a miestne prepravné v sume 6,30 € a daňou z pridanej hodnoty 98,70 € predstavujú sumu 624,48 € (§ 14 ods. 1 písm. c/, § 10 ods. 1, § 16 ods. 3, § 18 ods. 3 vyhlášky č. 655/2004 Z.z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov). Žalovanému nepriznal náhradu za jeden úkon právnej služby, ktorá mala spočívať v odmene advokáta za prevzatie a prípravu zastúpenia z dôvodu, že žalovaný bol JUDr. J. R. zastúpený aj v konaní pred súdom prvého stupňa a odvolacím súdom.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 30. marca 2010

JUDr. Martin Vladik, v.r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia : Adriána Borovská